

Nyilatkozat az egyházi zene ápolásáról

I. Az egyházzene jelentősége

1. Az egyházzene az istentisztelet és az *egyházi élet szervezős része*. Állapota tükrözi az Egyház állapotát, és vissza is hat arra.

2. Az egyházzenét évszázadokon át úgy tekintették, mint az *ige ünnepélyes, nyilvános kimondásának formáját*, és elvárták, hogy ezt a szerepét méltóképpen töltsse be.

a) Az egyházzene ma is ezt teszi elsősorban akkor, amikor a *Biblia szavait* változtatás nélkül, a szöveg formájának és a liturgikus cselekmény kívánalmainak megfelelően megszólaltatja.

b) Ezt teszi másodsorban akkor, amikor az egyházi élet keretében létrejött, teológiailag és irodalmilag hiteles, az Egyház által elfogadott *költött szövegeket* művészi értékű zenébe öltözteti.

c) Az egyházi zene harmadik formája, a tisztán *hangszeres zene* is kapcsolatban áll az igével és a szentségekkel. A szent szövegekhez társuló dallamokat dolgoz fel, azokat bevezeti vagy összeköti, érzelmileg ráhangol az istentiszteleti cselekményre. A maga formai tökéletességével, rendezettségével a hívő ember és közösség számára a teremtés és újjáteremtés rendjét, azon keresztül a Teremtő tökéletességét fejezi ki.

3. Az egyházzene segíti, hogy a hívő közösségben *helyes egyházkép és helyes istenkép* formálódjék ki.

Mindezek a feladatok a legnagyobb felelősséggel terhelik meg a zenéről gondoskodó Egyházat és a zenei szolgáltatókat.

4. Ugyanakkor az egyházzene a „*vox Ecclesiae*”: az *Egyház hangja*, a gyülekezet hangja, a lélek hangja, de nem úgy, hogy pusztán a közösség, az emberek ösztönös produktuma lenne és pusztán ízlésüktől függene, hanem úgy, hogy a közösség, amikor a zenét ajkára veszi, egyszerre tanúbizonyságot tesz hitéről és lelkilete is aszerint formálódik, amit énekel. Így tartja az Egyház ősi hagyománya is: „*mens condordet voci*” (lelkületünk alakuljon aszerint, amit hangunk kimond).

5. E szent feladatnak van alárendelve az egyházzenének az a szerepe, hogy tetszést keltsen, lelkesítsen, közösséget teremtsen. Az ún. *pasztorális igényeknek* tehát úgy kell eleget tenni, hogy a megoldás összhangban legyen a zene – fent kifejtett – elsőrendű feladataival.

6. A zene csak úgy töltheti be ezt a szerepét, ha *jellegében egyházas, művészi* pedig *értékes*. Ez a követelmény nem áll ellentétben azzal, hogy zenei tehetség és tanultság tekintetében az egyes közösségek és zenei szolgáltatóik

adottságai különböznek. Az egyházzene kincsestára ugyanis a különböző képességű és felkészültségű közösségek számára egyaránt fel tud kínálni nekik megfelelő, de liturgiailag és művészileg értékes zenét. Ahogy az ószövetségben Isten megkívánta, hogy a gyülekezet áldozata „hibátlan” legyen, így az újszövetség lelki áldozatához is csak ilyen zene illik.

II. Az egyházzene a mai Magyarországon

Az egyházzene világszerte válságban van, melyet Magyarországon sajátos negatív és pozitív tényezők módosítanak.

1. Az elmúlt évtizedek alatt az Egyház *zenei szakemberek* tömegeit veszítette el. Az egyházzenei képzés szűk keretek közé szorult. Az egyházzene ápolásához szükséges anyagi eszközök (tanintézetek, kutatóhelyek, gyűjtemények fenntartására, szakemberek megfizetésére) csak kevéssé álltak rendelkezésre.

2. Nagy károkat okozott az olykor az Egyházon belül is tapasztalható *szemléletbeli megzavarodás*: az egyházzene lekicsinylése, feladatainak félreértése, az értékek iránti közömbösség. Ennek gyakorlati következménye nem egyszer a zenei szakemberek megbecsülésének hiánya.

3. A nehézségek közé sorolható egy céltudatos *egyházzenei pedagógia hiánya*. Az egyházak sok évszázados hagyományával és az általános egyházi előírásokkal szemben vannak egyházak, melyek a lelkészek felkészítésében elhanyagolják az egyházzene megfelelő oktatását, gyakorlását, a helyes elvek, a helyes szemléletmód megtanítását és elfogadtatását. Sok kívánnivalót hagy maga után a felnövekvő új nemzedékek egyházzenei nevelése, az, hogy a hitre való oktatást szervesen összekössék a liturgiára és az istentiszteleti zenére való neveléssel. (E kérdéssel, fontosságára való tekintettel külön nyilatkozatban foglalkozunk.)

4. Örvendetes viszont, hogy a nehezebb évtizedek alatt *a helyi közösségek* aktívabb részt vállaltak az egyházzene művelésében, és a kórusok nagy része ma már nem fizetett énekesekből, hanem a helyi gyülekezet tagjaiból áll.

5. Pozitív változások történtek az utolsó 50 év alatt *a magyar zenei kultúra* egészében. Főképpen Kodály hatására a magyar zenepedagógia, zenetudomány, zenei ismeretterjesztés kiváló eredményeket ért el. A magyar kultúráért felelős személyek és szervek ma zeneileg sokkal igényesebbek, mint akár a régi Magyarországon, akár a nyugati országokban. Azokat a normákat, melyeket a zenekultúra és az iskolai oktatás egészére érvényesnek tekintünk hazánkban, érvényesnek kell elismerni az Egyházon belül is. Nem törődhetünk bele abba, hogy a szabadság elnyerése a már elért értékek elvesztésével járjon, vagy éppen az Egyház mutatkozzék közömbösnek e szellemi értékekkel szemben.

III. Gyakorlati kívánalmak

1. E nyilatkozat aláírói a hivatásukkal járó felelősségérzettől áthatva kérik, hogy az illetékes egyházi szervek továbbra is – vagy ahol e tekintetben panaszra van ok, ott az eddiginél nagyobb gonddal – jelentőségéhez mérten karolják fel az egyházzene ügyét. Szükségesnek látjuk, hogy a zsinatok, egyházi konferenciák az egyházi élet szerves részeként foglalkozzanak az egyházzenevel, bevonva a munkába a korszerű ismeretekkel és átfogó egyházzenei tapasztalatokkal bíró szakembereket. Fontosnak tartjuk, hogy a lelkészek (papok) és egyházzenei szakemberek közt esetleg kialakult szakadék eltűnjék/s a közös megbeszélések eredményeként teológiai-liturgiai és zenei szempontból egyaránt egészséges közszellem alakuljon ki.

2. Szükségesnek tartjuk, hogy – ahol ez még nem történt meg – az egyházak jogi eszközökkel is segítsék az egyházi zene helyzetének javulását. Rendelkezzenek egyházi törvények a zene ápolásáról, az egyházzenei normák megtartásáról, a kántori szolgálat szabályairól, a lelkészek (papok) és kántorok együttműködéséről, a hitoktatás és az egyházi énekekre oktatás összehangolásáról.

3. Szükségesnek tartjuk az egyházzeneszerek képzési színvonalának emelését, ezen belül különösen az egyházzenevel foglalkozók liturgiai képzését. De éppúgy szükségesnek tartjuk, hogy a mindennapi egyházi életben a zenei szaktudás jobban megbecsültessék. Zenei kérdésekben – akár egy egyház egész életét, akár a helyi egyház istentiszteleti rendjét érintő kérdéstről legyen szó – a döntéseket teológiai-liturgiai kompetenciával bíró lelkészek (papok) és a zenei kompetenciával bíró szakemberek együttműködésével kell meghozni.

4. Egyes egyházakban szükségesnek látszanak újabb intézkedések a lelkészek (papok) zenei nevelése terén. Ez sokszor nem is több időt, csak nagyobb gondosságot, a tanár jobb kiválasztását, s mindenekelőtt a tanári kar elvi egyetértését kívánja. A speciális gyakorlati egyházzenei oktatás mellett fontosnak tartjuk az egyházzene teológiai alapjainak oktatását, valamint – különösen ma, amikor a jelentkezők műveltségi szintje annyira különböző –, az általános zenekultúra legalább elemi megismertetését és megbecsültetését.

5. A fentiek értelmében szükségesnek látjuk, hogy a hitoktatási tantervekbe kerüljön be – egyházzeneszerek bevonásával meghatározva – az egyházi ének oktatási tanterve is.

6. Hasonlóképpen szükségesnek látjuk, hogy a pasztorális munkatervek foglalják magukba a nép énekekre tanításának módozatait és követelményeit is. Itt tekintettel kell lenni arra is, hogy a hagyományos, élő értékek továbbviteléről gondoskodjunk, de azt is el kell érni, hogy a liturgiai és zenei fejlődéshez szükséges új énekek tanulása ne egy-egy lelkes egyházzenesz ügye legyen, hanem az egyházi vezetők és dokumentumok által támogatott és buzdított folyamat.

7. Szükségesnek tartjuk, hogy a helyi gyülekezetekben *a zenésről való gondoskodás* megnyugtató eljárással szabályoztassék. Sem a kiválasztás módjában, sem a munkaviszonnyal járó jogok és kötelességek meghatározásában nem lehet az egyházi közösség igénytelenebb munkaadó, mint a világi szféra. Ehhez az kell, hogy

a) a szakmai követelmények teljesítéséről az alkalmazó gyülekezet biztosítékokat szerezhessen (pályázat, magasan kvalifikált bírálóbizottság),

b) hogy a zenei alkalmazás jobban összhangba kerüljön a tényleges igényekkel, adottságokkal és fejlődési feltételekkel (főállású munkatárs, külső szakemberek részfoglalkoztatása, az egyes feladatkörökhöz a megfelelő végzettség rendelése, stb.),

c) hogy az egyházzenészt (egyházzenészeket) a gyülekezet alkalmazza, az alkalmazás jogilag megfelelő garanciákon nyugodjék, és a szakembernek létbiztonságot adjon,

d) hogy az egyházzenesz az illő anyagi ellátáson kívül a lelkész (pap) és a gyülekezet részéről megbecsülést, kollegiális magatartást, társadalmi elismerést tapasztaljon, és

e) hogy az egyházzenészek kölcsönös támogatást biztosító érdekvédelmi szervei létrejöjjenek.

8. Végül mindennek eléréséhez szükséges, hogy a felekezetek saját hagyományaik szerint olyan *egyházzenei szervezetekkel* bírijanak, melyek dinamikus tevékenységre képesek, munkájukba bekapcsolják a fiatalabb szakembereket, az egyházzenészek *saját, választott* képviselőit, továbbá a világi pályán működő, hívő, az egyházzeneben jártas kiemelkedő szakembereket is.

Budapest, 1995. január 1.

Magyar Egyházzenei Társaság

Dobszay László elnök

a Magyarországi Baptista Egyház zenei bizottsága

Beharka Pál elnök

a Magyarországi Evangélikus Egyház zenei bizottsága

Trajtler Gábor elnök

a Református Egyházzenészek Munkaközössége

Karasszon Dezső elnök

Szent Ágoston Liturgikus Megújulási Mozgalom

Barsi Balázs OFM elnök

Az Országos Magyar Cecilia Egyesület a gyakorlati javaslatokkal összességükben egyetért, az elvi kérdésekben, a helyzetértékelésben a nyilatkozattól eltérő szemléletet vall.

Országos Magyar Cecilia Egyesület

Tardy László társelnök